

**OLİY HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA XORIJIY TILLARNI
O'QITISHNING LINGVODIDAKTIK MASALALARI**

**CHIRCHIQ OLIY TANK QO'MONDONLIK MUHANDISLIK BILIM YURTI
TILLAR KAFEDRASI**

OLİY HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISHNING LINGVODIDAKTIK MASALALARI

Respublika uslubiy konferensiya materiallari to'plami

Chirchiq– 2023

MAXSUS MAQSADLAR UCHUN CHET TILINING
LINGVODIDAKTIK XUSUSIYATLARI

Bozorova Rufina Sharopovna

Buxoro davlat universiteti

Nemis filologiyasi kafedrası o'qituvchisi

bozorova78@list.ru

Annotatsiya: Maqola nofilologik oliy ta'lim muassasalarida tahsil oladigan talabalar uchun chet tili kurslarining tuzilishi va ushbu kursning o'ziga xos xususiyatlarini yoritish, o'quv dasturlarini takomillashtirish jihatlari, shuningdek tegishli o'quv materiallarini tayyorlash muammolariga bag'ishlangan. Kasbiy faoliyatda chet tillaridan foydalanishning ahamiyatini tushunish, ulardan kommunikativ maqsadda foydalanish zarurati, mutaxassislarining shaxsiy aloqa ehtiyojlari bilan birgalikda o'rganishning asosiy motivlarini ifodalaydi, bu lingvodidaktikaning zamonaviy holatini shakllantirish, zamonaviy tillar tufayli kommunikativ uslubni shakllantirishdir.

Kalit so'zlar: antropotsentrik o'zgarishlar, kommunikativ maqsad, lingvodidaktika, integratsiya, madaniyatlararo almashinuv, harakatlar kontsentratsiyasi, kommunikativ yondashuv, kontseptsiya.

Аннотация: Статья посвящена проблемам структуры курсов иностранного языка для студентов, обучающихся в нефилологических высших учебных заведениях и освещению особенностей данного курса, аспектов совершенствования учебных программ, а также подготовки соответствующих учебных материалов. Понимание значимости использования иностранных языков в профессиональной деятельности, необходимость их использования в коммуникативных целях в сочетании с потребностями специалистов в личном общении представляют собой основные мотивы обучения, что является формированием современного состояния лингводидактики, формированием коммуникативного стиля, обусловленного современными языками.

Ключевые слова: антропоцентрические изменения, коммуникативная цель, лингводидактика, интеграция, межкультурный обмен, концентрация действий, коммуникативный подход, концепция.

Annotation: the article is devoted to the structure of foreign language courses for students studying in non-philological higher education institutions and the problems of highlighting the peculiarities of this course, improving educational programs, as well as the preparation of relevant educational materials. Understanding the importance of the use of foreign languages in professional activities, the need to use them for a communicative purpose, together with the

personal communication needs of specialists, represents the main motives of learning, which is the formation of the modern state of linguodidactics, the formation of a communicative style due to modern languages.

Keywords: *anthropocentric changes, communicative goal, linguodidactics, integration, intercultural exchange, concentration of actions, communicative approach, concept.*

Oliy ta'lim muassasalarida chet tillarini o'rgatishda ta'lim paradigmasidagi antropotsentrik o'zgarishlar bilan shartlangan ma'lum strategiya ishlab chiqilgan. Xalqaro aloqalarning kengayishi, turli sohalaridagi hamkorlik chet tillarini universitetlarda o'qitishda lingvometodik yondashuvga pragmatik ta'sir omili bo'ldi. Nofilologik universitetlar talabalarining zamonaviy kasbiy ta'limi chet tilini o'zlashtirish bilan chambarchas bog'liq. Zamonaviy dunyoda chet tilidan amaliy foydalanish kasbiy yuksalish va malaka oshirish uchun hayot davomida maxsus muloqot va ta'lim uchun zarur bo'lib qoldi.

Kasbiy faoliyatda chet tillaridan foydalanishning ahamiyatini tushunish, ulardan kommunikativ maqsadda foydalanish zarurati, mutaxassislarining shaxsiy aloqa ehtiyojlari bilan birgalikda o'rganishning asosiy motivlarini ifodalaydi, bu lingvodidaktikaning zamonaviy holatini shakllantirish, zamonaviy tillar tufayli kommunikativ uslubni shakllantirishdir.

Hozirgi vaqtda chet tillarini tadqiq qilish va o'qitishning so'nggi tendentsiyalari tahlili tufayli ayrim turdagi talabalarning chet tilini samarali o'rganishlari uchun materiallar tayyorlash ishlari olib borilmoqda. Ushbu ishning maqsadi uning o'ziga xos xususiyatlarni aniqlashdan iboratdir.

Yuqorida aytib o'tilganidek, hozirgi vaqtda kasbiy faoliyatda o'sib borayotgan integratsiya jarayonlari, fanning turli soha mutaxassislarining xalqaro hamkorligi va shu bilan bog'liq madaniyatlararo almashinuvning o'sishi tobora ortib bormoqda. Ularning zarur tarkibiy qismi professional muloqot uchun chet tillaridan foydalanishdir [1].

Nofilologik universitetlarda chet tillarini kasbiy maqsadlarda o'qitishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish lingvodidaktik qiziqishni tashkil etadi, chet tillarini o'zlashtirish universitet dasturiga kiritilgan. Shuning uchun tibbiyot universitetlarida professional chet tili bilan bog'liq fanlar (ingliz, nemis, fransuz tillari) o'rgatiladi.

Kommunikativ yondashuvning kelib chiqish tarixi chet tilini o'rganish kursi amaliyotida paydo bo'lgan amaliy kuzatuvlar va g'oyalar bilan bog'liq. Haqiqiy muloqot shuni ko'rsatdiki, an'anaviy ravishda sa'y-harakatlarning kontsentratsiyasi faqat tilning tuzilishini o'rganishga asoslangan va chet tilidagi muloqotni o'zlashtirish maqsadiga mos kelmagan [2].

Ixtisoslashgan ingliz tilini chet tili sifatida zamonaviy o'qitish T. Dadli-Evans, M. Sent-jon, P. Strevens, J. Svales, T. Xatchinson, A. Uoters, R. Uest va boshqalar tomonidan ishlab chiqilgan maxsus maqsadlar uchun til ta'limi

**OLIV HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA XORIJIY TILLARNI
O'QITISHNING LINGVODIDAKTIK MASALALARI**

kontseptsiyasiga asoslangan. Ushbu kontseptsiya lingvistik didaktika dunyosida yetakchi o'rinni egallaydi [3].

H.G. Viddovson ta'kidlaganidek, o'rganilayotgan chet tilining lug'at va grammatikasi hajmini aniqlash didaktik yondashuv va muloqotga yo'naltirilganlikning o'zgarishiga olib keldi, bu esa chet tilini bilish qobiliyatiga sezilarli darajada ta'sir qildi [4].

Kommunikativ yondashuvning kelib chiqish tarixi chet tilini o'rganish kursi amaliyotida paydo bo'lgan amaliy kuzatuvlar va g'oyalar bilan bog'liq. Haqiqiy aloqa bunga guvohlik berdi, harakatlarning kontsentratsiyasi an'anaviy ravishda faqat tilning tuzilishini o'rganishga asoslangan va chet tilidagi muloqotni o'zlashtirish maqsadiga mos kelmaydi.

Shunday qilib, chet tili tadqiqotchilar orasida maxsus maqsadlar uchun aniq jamlangan deb hisoblanadi va bunday turdagi talabalarining maxsus tadqiqotlari, lingvistik ehtiyojlari va maqsadlari uchun javob beradi. Bu ham o'qishni tugatgandan so'ng kasbga yo'naltirilgan chet tilini qo'llashning ijtimoiy-madaniy va diskursiv kontekstlari hisobga olinishi muhimdir.

Kasbga yo'naltirilgan chet tilining asosiy xususiyatlari: talabalarining aniq ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liqligi, asosiy kurs mazmuni rasmiy fanlar bilan bog'liqligida namoyon bo'ladi. Talabalar kasbiy ishlarida va keyingi martabalarida zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'rganadilar.

Ma'lumki, nofilologik oliy ta'lim muassasalarida, xususan tibbiyot universitetlarida turli kasb va oliy ta'lim darajasidagi talabalar kasbga yo'naltirilgan chet tilida o'qitiladi. Bunday har xil turdagi talabalarga til o'rgatish tajribasi shuni tasdiqladiki, har bir talaba turiga nisbatan chet tilini o'rganish bilan birgalikda turli xil o'quv fanlarini moddiy konkretlashtirish bo'yicha olib borilgan sa'y-harakatlar yakuniy natijada ish samaradorligini oshiradi va qo'shimcha ravishda talabalarni bilim olishga undaydi.

Talabalarining ehtiyojlari va kasbiy maqsadlarining ko'rsatilgan jihatlariga e'tibor amaliy kommunikativ maqsadlar bilan birgalikda maxsus maqsadlar uchun chet tilining asosini tashkil etadi, bu esa bunday kursni o'tkazishga imkon beradi. Bunday lingvodicaktik yondashuv talabalarining ehtiyojlarini chet tili kursining boshida eng aniq baholashga imkon beradi. Bundan tashqari, talabalarining bilim kamchiliklarini aniqlash mumkin. Shunday qilib, ular o'zlarining kasbiy faoliyatlari va ishlari davomida muloqot qilishda chet tilidan foydalanish uchun nimani o'rganishni xohlayotganini ko'rishlari mumkin. So'rovnomalar, intervyular va suhbatlar yordamida ular materiallarni olishadi, ularning tahlili o'qituvchilarga talabalar o'zlarining kasbiy faoliyati uchun maqsadli sharoitlarda yaratishi kerak bo'lgan matn turini aniqlashga imkon beradi. Bu treningni shunday tashkil etishga yordam beradi. Talabalarining ushbu aniq kontingenti ehtiyojlarini qondiradi. Ushbu strategiya, materiallar, vazifa turlari va aynan shularni ishlab chiqish tufayli talabalar uchun eng mos

bo'lgan til faoliyati turlari bor. Bu holat ularni kasbiy yo'nalishdagi chet tilini o'rganishga ham undaydi [5].

Muxtasar qilib aytganda, talabalarning tilga bo'lgan ehtiyojlarini o'rganish va talabalarning amaliy faoliyatida samarali muloqot qilishlari uchun zarur bo'lgan chet tili bo'yicha yetarli malakaga erishish, kasbga yo'naltirilgan chet tili uchun dasturiy materiallarni takomillashtirish maqsadida ilmiy-tadqiqot ishlari bundan keyin ham davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal, D. English as a global language / D. Crystal. – Second edition. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 212 p.

2. Dudley-Evans, T., St John, M. J. Developments in English for Specific Purposes: A Multidisciplinary Approach / M. J. St John, T. Dudley-Evans. – Cambridge : CUP, 1998. – 301 p.

3. Hutchinson, T., Waters, A. English for Specific Purposes: A learner-centered approach / A. Waters, T. Hutchinson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 183 p.

4. Widdowson, H. G. Teaching language as communication. / H. G. Widdowson. – Oxford : Oxford University Press, 1978. – 168 p.

5. Hymes, D. On communicative competence / D. Hymes // J. Pride Sociolinguistics: selected readings. – Harmondsworth : Penguin, 1972. – P.

269–293.

